

**Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta
Ústav Českého národního korpusu**

nám. Jana Palacha 2, 116 36 Praha 1
tel.: +420 2 21 619 357, ucnk@ff.cuni.cz

**Posudek na doktorskou disertační práci
PhDr. Josefa Šimandla**

Dnešní stav skloňování substantiv takzvaných typů kámen a břímě

Dr. Josef Šimandl si zvolil za téma svého výzkumu oblast flektivní morfologie zdánlivě nezajímavou, periferní a velmi úzkou, situaci zhruba dvou desítek substantiv dvou typů. Při bližším pohledu je však patrné, co vše tu je ve hře, dva rody, maskulinum a neutrum, staré n-kmeny, už kdysi nepočtené, a moderní analogický vývoj a jeho tvary, deklinace měkká a novější tvrdá, ale i tvary živé, paradigmatické, a tvary petrifikované v ustálených kolokacích. Zvláště ty poslední budou v jeho práci mít velký význam. Toto vše zkoumá na dnešním korpusu jako nejlepším a největším zrcadle dnešního úzu, též ve srovnání s korpusem diachronním, a jakkoliv ani tam některé doklady nenachází, neváhá je dohledávat na internetu; jeho závěry pak poměřují míru očekávání a predikce předpokládající jistou pravidelnost s roztržštěnou dnešní realitou, v níž se vývoj jakoby zpomalil, ne-li občas zastavil. Množství zjištěných korpusových dokladů, které mu dává výhodnou možnost je vážit proti sobě a při vědomí jejich škálovité povahy i hledat vlastní metodologii jejich statistického vyhodnocení, je pečlivě dokumentováno a představeno v obsáhlých přílohách. Práce, která se jeví jako minuciózní, mikroskopická analýza sebemenšího dokladu, je v tomto přístupu nevšední a neobyčejně precizní. Ve smyslu zásady pars pro toto je analýza zde podaná i modelem pro zkoumání jiná, i když v tomto případě na tématu, kde se zauzilo několik aspektů a je tedy poměrně náročné. V zcela obecném smyslu je to i práce svým rozsahem a záběrem pionýrská v oblasti, kterou se metodologicky dosud nikdo nezabýval, protože pro nedostatek dat nemohli, v oblasti přirozené jazykové variability, kterou se tak neúspěšně pokouší potlačit a vymýtit spisovnost. V ještě jiném smyslu je to práce také výjimečná tím, že proti dosavadním většinovým popisům gramatickým, které byly vždy selektivní a nikdy nebyly schopné říct, kolik toho vlastně popisují a kolik zůstává zamlčeno či padá pod stůl, nabízí naopak popis úplný a vyčerpávající, tedy přístup v dosavadní bohemistice dost vzácný, ne-li jedinečný.

Práce (298 stran, 128 stran příloh) je svou strukturou poměrně jednoduchá. Ve dvou základních kapitolách sleduje po detailních krůčcích jednotlivá substantiva, tj. napřed maskulina a pak neutra, následovaná vlastně několika shrnutími. Jedno je řekněme pedagogické ve svých doporučeních, jak tato data podat v proponované jazykové příručce, též s důrazem na vhodnost podání ve slovníku, druhé gramatické se zřením k modelaci a třetí diachronní, naznačující aspekty a problémy, na které vývoj sledované, nikterak homogenní skupiny substantiv narážel. Data jsou vyhodnocována statisticky na pětistupňové škále a dobře ukazují obrovskou rozkolísanost celé sledované skupiny, pro kterou je zajímavé mj. to, že z ní některá substantiva časem vypadávala a jiná k ní začala jevit afinitu. Právě tento aspekt je asi v diachronním pohledu, které tu ovšem nebylo cílem, závažný: co vlastně, který soubor rysů a faktorů se kdy jeví natolik atraktivní, že k sobě přitahuje nové lexémy a naopak. Nicméně zřejmě hlavní metodologický zisk, který práce přináší, je to, že ukazuje, že i data silně variabilní a rozkolísaná se dají úspěšně deskriptivně pokrýt.

Práce kolegy J. Šimandla je svrchovaná ukázka lingvistické akribie, která dokáže pracovat i s kvantitativně náročnými daty a dovede z nich vydobýt smysluplné a přesvědčivé výsledky, prozrazuje i dokonalou znalost relevantní literatury. Plně splňuje zadání a deskriptivní úkol.

1. září 2008

Prof. PhDr. František Čermák, DrSc,
vedoucí práce